

Lainsäädännön arviointineuvosto

Lausunto Dnro: VNK/2310/32/2017

18.12.2017

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitysluonnoksessa on selvitetty perusteellisesti lain nykytilaa, muiden maiden järjestelmiä, EU-oikeutta ja Euroopan ihmisoikeussopimusta. Asiaa on valmisteltu huolellisesti, ja esitysluonnoksen perusteella saa yleisellä tasolla käsityksen esitysluonnoksen vaikutuksista. On myönteistä, että esitysluonnoksessa on määrällisiä arvioita viranomaisvaikutuksista.

Esitysluonnoksen keskeisimmät puutteet ja kehittämiskohteet ovat:

- i) **Esitysluonnoksen vaikutusarviot keskittyvät viranomaisvaikutuksiin. Lain vaikutuksia kotitalouksiin ja yrityksiin tulisi käsitellä tarkemmin.**
- ii) **Määrällisiä arvioita tulisi lisätä lain suuntaa-antavista vaikutuksista.**
- iii) **Esitysluonnoksessa ei ole juurikaan hyödynnetty tutkimuskirjallisuutta tai kokemuksia yleisissä tuomioistuimissa toteutetuista uudistuksista.**
- iv) **Esitysluonnoksessa on esitelty oikeusturvaa parantavia tekijöitä ja päätöksentekoa tehostavia seikkoja, mutta siinä tulisi käsitellä myös asianosaisen oikeusturvan kannalta mahdollisesti ongelmallisia seikkoja.**
- v) **Esitysluonnos on kirjoitettu osin vaikeaselkoisesti. Esitys tulisi kirjoittaa yleiskielellä siten, että myös muut kuin hallinto-oikeuden asiantuntijat ymmärtävät sisällön.**

Arviointineuvosto katsoo, että puutteet esitysluonnoksessa tulee korjata ennen hallituksen esityksen antamista.

1 Hallituksen esitysluonnoksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa. Lailla kumottaisiin voimassa oleva hallintolainkäyttölaki. Uudessa laissa säädettäisiin hallintoasioita koskevasta oikeudenkäynnistä nykyistä täsmällisemmin ja informatiivisemmin. Esityksessä otettaisiin huomioon muussa lainsäädännössä tapahtuneet muutokset ja muut uudistustarpeet.

Ehdotetun yleislain mukaan hallintopäätöksestä saisi valittaa hallintotuomioistuimeen riippumatta päätöksentekijän organisatorisesta asemasta. Toimivalta antaa väliaikaisia turvaamismääräyksiä hallintolainkäyttöasioissa siirrettäisiin kokonaisuudessaan hallintotuomioistuimille. Hallintotuomioistuimen päätös voitaisiin nykyistä useammin antaa tiedoksi tavallisena tiedoksiantona todisteellisen asemasta.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin mahdollisuudesta suulliseen valmisteluun, tarkastuksen tekemiseen ja eri hallinto-oikeuksissa vireillä olevan asiakokonaisuuden yhdistämiseen käsiteltäväksi samassa hallinto-oikeudessa. Laissa korostettaisiin nykyistä enemmän päätöksen tehneen hallintoviranomaisen velvollisuuksia asian selvittämisessä. Todistelua koskeviin säännöksiin sisällytettäisiin säännökset itsekriminointisuojaista. Lakiin sisältyisi myös säännös siitä, että uuden lisäselvityksen toimittamista voidaan rajoittaa asettamalla määräaika, jonka jälkeen toimitetun selvityksen hallintotuomioistuin voi jättää huomioon ottamatta.

Merkittävä muutos voimassa olevaan sääntelyyn olisi, että haettaessa muutosta hallinto-oikeuden päätökseen korkeimmalta hallinto-oikeudelta muutoksenhaku edellyttäisi lähtökohtaisesti valitusluppaa. Myös hallintopäätöksen tehneellä viranomaisella olisi mahdollisuus valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen valitusluvalla, jos hallinto-oikeus on muuttanut viranomaisen päätöstä tai kumonnut sen.

Ylimääräisessä muutoksenhaussa yhdistettäisiin kanteluperusteet purkuperusteisiin ja luovuttaisiin kantelusta itsenäisenä ylimääräisenä muutoksenhakeinona.

2 Arvio hallituksen esitysluonnoksesta ja vaikutusarvioinneista

2.1 Yleiset huomiot

Hallituksen esitysluonnoksessa on selvitetty perusteellisesti asian taustaa ja lain nykytilaa. Asiaa on valmisteltu usean vuoden ajan; on järjestetty kuulemisia ja laadittu taustaraportteja ja työryhmämietintöjä. Muiden maiden järjestelmiä, EU-oikeutta ja Euroopan ihmisoikeussopimusta on käyty esitysluonnoksessa huolellisesti läpi. Esitysluonnos sisältää jonkin verran viittauksia oikeuskäytäntöön. Esityksen tavoitteet ja keskeiset esitykset käyvät ilmi luonnoksesta.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että asiaa on valmisteltu huolellisesti. Hallituksen esitysluonnoksessa taustoitetaan kattavasti muiden maiden hallintoprosessioikeutta. EU-oikeuden ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen kuvaus oikeuskäytäntöineen on informatiivinen. Esitysluonnoksen perusteella jää kuitenkin osin avoimeksi, miten eri järjestelmät ovat toimineet ja millä tavoin muiden maiden kokemuksia on hyödynnetty uuden lain valmistelussa.

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnos on kirjoitettu osin vaikeaselkoisesti. Esitysluonnos tulisi kirjoittaa siten, että myös muut kuin hallinto-oikeuden asiantuntijat ymmärtävät sisällön.

Arviointineuvosto kiinnittää huomiota siihen, että esitysluonnoksessa ei ole käsitelty muutossäädöksiä. Esitysluonnoksen perusteella ei saa käsitystä siitä, mitä vaikutuksia muiden säädösten muutoksilla tulee olemaan.

Esitysluonnoksen vaikutusarviot ovat pääosin laadullisia. Määrällisiä arvioita on melko vähän ja ne keskittyvät viranomaisvaikutuksiin. Esitysluonnoksessa ei ole mainittu viranomaisten lisäksi tarkemmin lainmuutoksen kohteita. Luonnoksessa on kuitenkin taulukoitu mm. hallinto-oikeuksissa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa käsiteltäviä asiamääriä asialuokittain.

Arviointineuvosto katsoo, että määrällisiä arvioita kohderyhmistä ja vaikutuksista tulisi lisätä esitysluonnokseen säädösehdotuksia koskevan arviointiohjeen mukaisesti.¹ Arviointineuvosto kiinnittää huomiota siihen, että esitysluonnoksessa on hyödynnetty hyvin vähän asiaa koskevaa tutkimuskirjallisuutta tai selvityksiä vaikutusten arvioimisen tueksi. Etenkin kokemuksia yleisten tuomioistuinten uudistuksista, kuten alioikeusuudistuksesta sekä hovioikeutta ja korkeinta oikeutta koskeneista muutoksenhaku-uudistuksista, voisi mahdollisesti hyödyntää esitysluonnoksessa.²

¹ Säädösehdotusten vaikutusten arviointiohjeet (oikeusministeriön julkaisu 2007:6). http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/200706saadosehdotustenvaikutustenarviointi.ohjeet/Files/Saadosehdotusten_vaiikutusten_arviointi_Ohjeet.pdf.

² Alioikeuden uudistus toteutettiin Suomessa vuonna 1993. Uudistuksen keskeisenä tavoitteena oli oikeusturvan parantaminen. Oikeudenkäynti muutettiin suulliseksi, välittömäksi ja keskitetyksi, jolla tavoiteltiin hyviä edellytyksiä oikean ratkaisun saavuttamiselle. Uudistuksen myötä oikeudenkäynnin oletettiin muuttuvan nopeammaksi sekä edullisemmaksi. Vaikka alioikeusuudistusta ei voida suoraan verrata käsillä olevaan uudistukseen, on uudistuksissa samoja tavoitteita ja elementtejä. Alioikeutta koskevasta uudistuksesta voitaisiin saada ainakin joiltain osin suunta-antavia käsityksiä vaikutuksista. (Uudistuksen lähtökohtia ja vaikutuksia on käsitelty mm. seuraavassa: Ervasti, K. (2005) Riidat käräjäoikeuksissa: Empiirinen tutkimus riita-asioista ja oikeudenkäyntikuluista. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 217.)

2.2. Taloudelliset vaikutukset

2.1.1 Vaikutukset kotitalouksille ja yrityksille

Esitysluonnoksen mukaan uudistuksella ei ole merkittäviä yksityishenkilöihin tai yhteisöihin kohdistuvia taloudellisia vaikutuksia. Esitysluonnoksessa mainitaan yksittäisiä kuluja vähentäviä ja kasvattavia tekijöitä. Suullisiin valmisteluistuntoihin ja tarkastuksiin osallistumisesta voi aiheutua esitysluonnoksen mukaan vähäisiä lisäkuluja. Korkeimman hallinto-oikeuden valituslupajärjestelmän laajentaminen ja oikeudenkäyntien tehostuminen voivat nopeuttaa lainvoimaisen päätöksen saamista ja tuoda säästöjä esimerkiksi yritystoiminnan harjoittamista tai kaavoittamista ja rakentamista koskevissa asioissa. Lisäksi on mainittu, että oikeudenkäyntien väheneminen ja lyheneminen tuovat kustannussäästöjä.

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksessa on käsitelty yleisellä tasolla kotitalouksille ja yrityksille aiheutuvia vaikutuksia. Kokonaisuutena kuvaus on kuitenkin puutteellinen: kohderyhmiä ei määritellä, laadulliset kuvaukset ovat suppeita ja määrällisiä arvioita on hyvin vähän. Esitysluonnoksessa tulisi antaa suuntaa-antava arvio esimerkiksi siitä, kuinka moni kotitalous tai yritys on vuosittain tekemisissä hallintoasioita koskevien oikeudenkäyntien kanssa.

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksessa tulisi käsitellä laajemmin asianosaisille koituvia hyötyjä ja kustannuksia vähintään yleisellä tasolla. Esimerkiksi suullisen valmistelun järjestäminen ja mahdolliset lisääntyvät suulliset käsittelyt, viranomaiselle suoraan lähetettävä oikaisupyyntö ja päätöksentekijän organisatorisesti asemasta riippumaton yleinen valitusoikeus ovat asianosaiselle olennaisia muutoksia. Oikeudenkäyntien määrällistä vähenemistä ja lyhenemistä tulisi käsitellä konkreettisemmin asianosaisten näkökulmasta.

Arviointineuvosto kiinnittää huomiota siihen, että valituksen laatiminen sekä suulliseen valmisteluistuntoon ja pääkäsittelyyn valmistautuminen ja osallistuminen vievät aikaa. Tästä aiheutuu kustannuksia, jotka ovat mittaluokaltaan todennäköisesti suurempia kuin vähäisiä.³ Esitysluonnoksessa on tuotu asianmukaisesti esiin, että purkuasioissa hakijan on käytettävä avustajaa tai asiamiestä. Edellä mainitut seikat väistämättä kasvattavat asianajopalvelujen tarvetta.⁴

Arviointineuvosto katsoo, että yritystoiminnan harjoittamista, kaavoittamista ja rakentamista koskevien päätösten nopeutumisesta aiheutuvia vaikutuksia tulisi käsitellä tarkemmin.⁵ Päätösten odottamisesta aiheutuu yrityksille kustannuksia. Esitysluonnoksesta tulisi käydä esimerkiksi ilmi, minkä verran käsittelyajat voisivat lyhentyä, ja minkälaisille toimijoille tästä olisi erityisesti hyötyä. Vaikutuksia voisi käsitellä esimerkiksi tyypillisen kohdeyrityksen kannalta.

³ Suullinen käsittely on ehkä merkittävin yksittäinen oikeusasian kustannustekijä sekä asianosaiselle että julkiselle toimijalle (Vihervuori: Näkökulmia oikeussuojan kustannuksiin hallintolainkäytössä. Defensor Legis N:o 4/2006).

⁴ Alioikeusuudistuksen jälkeen vuosina 1995-2008 oikeudenkäyntikulujen määrä on noin kaksinkertaistunut rahanarvon muutos huomioiden. Korkeimmat kulut kohdentuivat kiinteää omaisuutta, irtainta omaisuutta sekä työtä ja palveluja koskeviin juttuihin. Alioikeusuudistuksen jälkeen kantajista vain alle joka kymmenes oli oikeudenkäynnissä ilman avustajaa tai asiamiestä ja vastaajista noin viidennes. Sekä asianajajien että julkisten oikeusavustajien merkitys osapuolten avustajina on myös jonkin verran lisääntynyt verrattuna muihin lakimiesedustajiin. (Kts. esim. Ervasti, K. (2008): Käräjäoikeuksien riita-asiat 2008. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 93. Ervasti, K. (2005) kts. ed.)

⁵ Kaavoittamisprosessin sujuvoittamista ja siihen liittyviä seikkoja on käyty läpi asiaa koskevassa selvitystyössä (Mäkinen: Kunnallisvalituksesta hallintovalitukseen kaavoituksessa? Hallitusohjelman edellyttämä selvitystyö. Ympäristöministeriön raportteja 10/2016). Selvitystyössä yhtenä sujuvoittamiskeinoa ehdotettiin valitusluvan säätämistä valituksille hallinto-oikeudesta korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Lisäksi selvitystyössä katsottiin, että tuomioistuimissa voitaisiin tunnistaa ja ratkaista nopeammin "turhat" valitukset käytäntöjä kehittämällä. On kuitenkin otettava huomioon, että vuosittain tehdyistä asemakaavapäätöksistä 90 % tulee lainvoimaiseksi ilman muutoksenhakua (Ympäristöministeriö: Suomen ympäristö 1/2014. Rakennetun ympäristön osasto. Arviointi maankäyttö- ja rakennuslain toimuudesta 2013). Näin ollen valitusten määrä ei välttämättä anna edustavaa kuvaa tilanteesta. Päätökset, joista valitetaan, ovat tyypillisesti laajoja, joissa on mukana paljon asianosaisia.

Arviointineuvosto kiinnittää huomiota siihen, että esitysluonnoksessa tulisi käsitellä viranomaisen laajentuneen valitusoikeuden vaikutuksia asianosaiseen. Jos viranomainen esimerkiksi valittaa asianosaiselle myönteisestä hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen, asianosaiselle aiheutuu tästä lisää kustannuksia, mikäli osapuolet vastaavat itse omista oikeudenkäyntikulusta. Jos päätöksen tehnyt viranomainen häviää asian, veloitetaan se lähtökohtaisesti korvaamaan toisen osapuolen oikeudenkäyntikulut. Esitysluonnoksen perusteella jää kuitenkin epäselväksi, miten oikeudenkäyntikulujen korvaaminen käytännössä muuttuu, ja miten asianosaisen asema muuttuu suhteessa viranomaiseen. Lisäksi esitysluonnoksen mukaan tietojen täydentämistä jälkikäteen lisäselvityksissä rajoitetaan joissakin tapauksissa. Tällä tavoitellaan oikeusprosessien nopeuttamista. Esitysluonnoksesta tulisi käydä ilmi, että tämä voi heikentää joissakin tapauksissa asianosaisen asemaa.

Arviointineuvosto katsoo, että eri hallinto-oikeuksissa vireillä olevan asiakokonaisuuden yhdistäminen voi joissakin tapauksissa aiheuttaa asianosaiselle kustannuksia, jos asian käsittelypaikka on kaukana asianosaisen asuinpaikasta. Esitysluonnoksessa on kuitenkin tuotu asianmukaisesti esille, että videoneuvottelulaitteet tai muut tekniset tiedonvälitystavat voivat vähentää kuluja.

2.3 Viranomaisvaikutukset

Esitysluonnoksen mukaan esityksellä ei ole merkittäviä vaikutuksia hallintotuomioistuinten asiämääriin. Luonnoksen perusteella lainkäyttö tehostuisi nykyistä täsmällisemmän ja hallintotuomioistuinten prosessinjohtoa korostavan sääntelyn vuoksi. Korkeimman hallinto-oikeuden asema vahvistuisi ennakkopäätöstuomioistuimena ja valituslupasääntely keventäisi sen työmäärää. Ehdotukset nopeuttaisivat asioiden käsittelyä, lyhentäisivät oikeudenkäyntien kestoa ja merkittäisivät kustannusten säästöä hallintotuomioistuimissa. Lisäksi uudistus selkeyttäisi hallintopäätöksen tehneen viranomaisen asemaa oikeudenkäynnissä. Esitysluonnoksessa on joitakin euromääräisiä arvioita säästöistä ja määrällisiä vaikutusarvioita, jotka on ilmaistu vaihteluväleinä.

Arviointineuvosto katsoo, että viranomaisvaikutuksia on kuvattu monipuolisesti. On myönteistä, että esitysluonnoksessa on määrällisiä arvioita vaikutuksista. Korkeinta hallinto-oikeutta koskevat kustannussäästöt ja niiden oletukset on kuvattu esitysluonnoksessa. Arviointineuvosto kiinnittää huomiota siihen, että viranomaisten kustannussäästöjen toteutuminen laajemmin jää epäselväksi. Esimerkiksi viranomaisten laajentunut valitusoikeus tuonee lisäkustannuksia päätöksen tehneelle viranomaiselle ja pidentänee prosesseja, vaikka valitusoikeus voi edistää asian selvittämistä ja ohjata tulevaa ratkaisukäytäntöä korkeimman hallinto-oikeuden linjaratkaisun myötä.⁶ Arviointineuvosto katsoo, että viranomaisen laajentunut valitusoikeus on periaatteellisesti iso muutos. Tämän vuoksi olisi tärkeää antaa suuntaa-antava arvio, mistä asioista ja kuinka usein viranomaiset mahdollisesti valittaisivat.

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksessa tulisi arvioida, miten usein suulliseen käsittelyyn päädyttäisiin ja mitä vaikutuksia suullisella käsittelyllä olisi oikeudenkäyntiprosessiin.⁷ Lisäksi esitysluonnoksessa tulisi arvioida, millaisia vaikutuksia suullisen käsittelyn järjestämiseen on sillä, että

⁶ Haastattelututkimukseen osallistuneista hallinto-oikeuden tuomareista moni katsoi, että viranomaisen jatkovalitusoikeutta tulisi kehittää, koska enemmistöä hallintoviranomaisen päätöksen hylkäävistä ratkaisuista ei voida testata korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Hallinto-oikeuden ratkaisu saattaa olla joissakin tapauksissa virheellinen (Ervasti & Kallioinen: Oikeudenkäyntimenettelyiden ongelmat ja prosessisäännösten soveltaminen. Oikeuspoliittinen tutkimuslaisto 202. Helsinki 2003).

⁷ Esitysluonnoksen mukaan suullisia käsittelyjä järjestetään nykyisin noin 500 vuosittain. Pason et al. mukaan (Hallintolainkäyttö 2015) vuosina 2004-2014 suullinen käsittely on toimitettu 2-3 prosentissa käsiteltävistä asioista. Kontradiktorisuuden eli vastavuoroisuuden periaate voisi kuitenkin edellyttää, että suullisia käsittelyjä toimitettaisiin enemmän myös hallintoprosessissa. Alioikeuden uusituksen myötä uuden siviiliprosessin ja uusien käsittelytapojen myötä oikeudenkäyntien vuorovaikutteisuus ja dialogisuus ovat selvästi lisääntyneet (Haavisto, V. (2000): Asianosaisten osallistuminen riita-asian käsittelyyn - nykykäytäntöä ja kehityssuuntia. Lakimies 2000/7-8 s. 1138 - 1154). Saatujen kokemusten mukaan uusi riitaprosessi on aikaisempaa toimivampi. Asioiden valmistelu johtaa parempaan valmistautumiseen ja asioiden perusteellisempaan käsittelyyn kuin aikaisempi prosessi (Ervasti 2005, kts. ed.).

korkeimman hallinto-oikeuden asemaa kehitettäisiin nykyistä enemmän ennakkopäätöstuomioistuimeksi.

Arviointineuvoston näkemyksen mukaan oikeusavun käyttöä tulisi kuvata tarkemmin esitysluonnoksessa. Hallintotuomioistuimissa käsitellään runsaasti esimerkiksi lastensuojeluun ja vammais- ja mielenterveyspalveluihin liittyviä asioita, joissa käytetään paljon oikeusavun palveluja.⁸

2.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esitysluonnoksen mukaan laki parantaisi asianosaisten mahdollisuuksia olla selvillä omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan oikeudenkäynnissä hallintotuomioistuimissa. Esitys parantaisi oikeudenkäynnin osapuolten mahdollisuuksia hoitaa asiaa kirjallisessa menettelyssä sekä valmistautua myös suulliseen käsittelyyn. Lainvoimaisen päätöksen saaminen nopeutuisi, mikä parantaisi oikeusturvaa. Myös vajaavaltaisen ja lapsen oikeus ja mahdollisuus tulla kuulluksi vahvistuisi.

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksessa on käsitelty yleisellä tasolla olennaisia asioita. Esimerkiksi suullinen valmistelu, nopeammat ratkaisut ja vajaavaltaisen oikeuksien vahvistaminen todennäköisesti parantavat asianosaisten oikeusturvaa.

Arviointineuvoston näkemyksen mukaan esitysluonnokseen sisältyy asioita, jotka voivat tehostaa päätöksentekoa esityksen tavoitteiden mukaisesti, mutta ne voivat olla asianosaisten oikeusturvan toteutumisen kannalta mahdollisesti ongelmallisia. Esimerkiksi valittaminen hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen muuttuu luvanvaraiseksi, jolloin huomattava osa yksityiselle asianosaiselle merkittävistä asioista jäisi yhden tuomioistuinkäsittelyyn varaan. Toiseksi viranomaisen laajentunut valitusoikeus voi nostaa kynnyistä aloittaa hallintoprosessi. Kolmanneksi asianajopalveluiden käytön mahdollinen lisääntyminen ja siitä aiheutuvat kustannukset voivat nostaa prosessikynnystä.⁹ Arviointineuvosto katsoo, että näitä näkökulmia tulisi käsitellä esitysluonnoksessa.

3 Muut asiat

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto on annettu oikeudenkäyntiä hallintoasioissa koskevasta hallituksen esityksestä, jonka oikeusministeriö toimitti arviointineuvoston käyttöön sähköpostitse 8.12.2017. Lausunto on julkinen.

Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnosta tulee korjata luvussa 2. esitetyllä tavalla.

⁸ Alioikeusuudistuksen jälkeen julkisen oikeusavun merkitys pääkäsitelyyn edenneissä riidoissa on jonkin verran kasvanut. Kokonaisuudessaan kulut oikeusaputapauksissa ovat kuitenkin pysyneet suhteellisen alhaisina (Ervasti 2005, kts ed.). Hallinto-oikeuden osalta tilanne on todennäköisesti toinen erilaisten juttutyyppejä vuoksi.

⁹ Alioikeusuudistuksen jälkeen havaittiin, että yksityishenkilöt häviävät juttunsa huomattavasti useammin kuin yhteisöt olivatpa he kantajina tai vastaajina. Kaikkein todennäköisintä yksityishenkilön häviäminen on tapauksissa, kun kyse on yhteisön yksityishenkilöä vastaan nostamasta kanteesta. Alioikeusuudistuksen myötä tuomiot on kuitenkin perusteltu aikaisempaa perusteellisemmin. Noin kolmanneksessa tuomion perusteluista on viitattu myös oikeuskäytäntöön, esitöihin tai oikeuskirjallisuuteen. Alioikeusuudistuksen kielteisenä puolina on havaittu oikeudenkäyntien pitkeytyminen ja oikeudenkäyntikuluriskin kasvu. Tämä on puolestaan johtanut etenkin yksityishenkilöiden prosessikynnyksen nousuun ja tuomioistuimissa käsiteltävien riita-asioiden vähenemiseen. Haastehakemukset ovat myös paisuneet hyvin laajoiksi ja prosessista on tullut hyvin etupainotteinen. (Ervasti 2005, kts. ed.)

Helsingissä 18. joulukuuta 2017

Leila Kostainen

Lainsäädännön arviointineuvoston puheenjohtaja

Antti Moisio

Arviointineuvos, arviointineuvoston sihteeri